

ENTELEKTÜEL ÂLEMİN YENİ DOKUNULMAZLARI: AZINLIKLAR

Doksanlı yıllarda Türk düşünce dünyasını oldukça fazla meşgul eden konuların arasında “azınlıklar meselesi”nin ilk sıralarda yer aldığı malûmdur. Bunu gözlemek için herhangi büyük bir kitabevine gidip raflara göz gezdirmek, bereketli bir “külliyat” haline gelen azınlıklar konusundaki yayınlara bakmak yeterlidir. Böyle bir yayın ortamı yetmişli ve seksenli yıllarda hayal dahi edilemezdi. O yıllarda azınlıklar sadece aşırı sağ ve milliyetçi yayınevlerinin ilgi alanına girmekte, üretilen eserler de istisnalar hariç, komplo teorileri ve azınlıklara karşı beslenen nefretle malûdu. Buna karşılık kendini sol ve demokratik olarak tarif eden yayınevlerinin yelpazesi arasında, gene istisnalar hariç, azınlıklar konusunu işleyen kitaplara rastlanamazdı. Bu manzaranın oluşmasında yetmişli yılların buhranlı ortamından ürken azınlıkların kamusal alanda pek gözükmemeleri de etkiliydi. Dahası yetmişli yıllarda sol ve demokrat kesim aşırı milliyetçi çevrelerin sözlü ve fiili saldırılarına karşı bir ölüm kalım mücadelesindeydi, dolayısıyla azınlıklarla meşgul olacak bir halde değildi. Seksenli yılların başında ise 12 Eylül darbesiyle felce uğrayan sol ve demokrat aydın kesim o yıllarda yemek kültürleriyle, azınlıkların tarihiyle, “kaybolan renkler” ile meşgul olabilecek ne vakti, ne de keyfi vardı. Bu kesim askerî velâyet altında bulunan Türkiye’de özgürlükleri yeni baştan elde etmeye çalışmaktaydı.

Darbeden birkaç yıl sonra siyasi ve toplumsal ortamın göreceli olarak sivilleşme ve demokratikleşmeye başlamasıyla birlikte seksenli yılların sonundan itibaren “azınlıklar” konusu entelektüel camianın gitgide artan bir yoğunlukta ilgi gösterdiği bir çalışma, yayın ve muhabbet alanı haline dönüşmeye başladı. Bunun bir nedeni doksanlı yılların başından itibaren hem çokkültürlülük ve etnik kimliklerin Batı fikir dünyasını en fazla meşgul eden konulardan biri haline gelmesi, hem de yıllardan beri süren Kürt sorununun bir serpintisi olarak entelektüel camia ile yayın dünyasının birden bire Türkiye’de yaşayan etnik toplulukları ve azınlıkları keşfetmesiydi. Tek Parti döneminde azınlıkların siyasi iktidarın otoriter tavrına en çok muhatap olan gruplar arasında yer almasından ötürü sol ve demokrat kesim azınlıklara kucaklayıcı ve himaye edici bir şekilde yaklaşmaya başladı. Bu yaklaşım kısa bir süre sonra “pozitif ayrımcılık” şeklinde özetlenebilecek bir hale dönüştü. Artık azınlıklar el üstünde tutulmaktaydı. Azınlıklar yemek kitaplarından, semt tarihlerine, aile öykülerinden etnik müziğe kadar geniş bir yelpazede yayın dünyası, medya ve

entelektüel tartışmaların “sevecen” bir konusu haline geldiler. Azınlıklara ilgi göstermeye başlayan sol ve demokrat cephenin önemli bir kesimi azınlıkları yıllar boyunca ihmal etmiş olmaktan ötürü, âdeta günah çıkarırcasına, onlara “biz de mağdur olduk, sizleri çok iyi anlıyoruz, üstümüze düşen görevi yerine getireceğiz” türünde sevecenlik, siyasi otoriteye muhalefet ve ağabeyliğin harmanlandığı bir anlayışla yaklaştı. Azınlıklarla sol ve demokrat cephenin ortak bir zeminde buluşma ve dayanışmalarına yol açan bu toplumsal ve kültürel ortam azınlıklara karşı yeni bir bakışın oluşmasına yol açtı.

Kısaca “pozitif ayrımcılık” diye adlandırılabilen bu yeni bakıştan ötürü günümüzde azınlıklar konusunda yayın veya araştırma yapanlar âdeta bir mayınlı tarlada yürümek zorundadırlar. Çalışma alanının mayınlı tarlaya benzemesi, sanılanın aksine sadece yazılan konunun “hassas” olması nedeniyle siyasi otoritenin özel ilgisine mazhar olma ihtimalinden kaynaklanmaktadır. Esas zorluk azınlıklar ile demokrat kesim entelijensyası arasındaki duygusal temelli ilişki ve dayanışmadan ileri gelmektedir. Böyle bir ortamda demokrat kesimin azınlıklara karşı takındığı kucaklayıcı tavrın eriştiği en son merhale azınlıkların âdeta bir dokunulmazlık zırhına bürünmeleridir. Bugün yaptığınız yayınlarda çok sağlam kaynaklara sahip olarak ortaya koyduğunuz tez şayet herhangi bir azınlık topluluğuna eleştirel bir gözle bakıp alışılmışın dışında gerçekleri dile getiriyorsa çok değişik tepkilerle karşılaşacaktır. Eleştiri/gözlemi getiren yazar, mazallah Türk-Müslüman çoğunluğa ait değilse, makalesinin gerisinde duygusal, rövanşist nedenler, cemaatler arası rekabet veya çekişmeler, kişisel ihtilaflar, cemaat içi hesaplaşmaların araştırma bahanesiyle kamusal alana taşınması gibi nedenler aranacaktır. Çok başarılı ve uzun süreli bir halkla ilişkiler kampanyası sayesinde şahsını toplumun kanaat önderleri ve kültürel entelijensyasına “sosyal demokrat, sıradışı cesur ve aydın işadamı” olarak mal eden bir işadamının ifadesiyle cemaatlerin “birbirlerine çelme takmalar”ı aranacaktır. Yazar veya araştırmacı Türk-Müslüman çoğunluğa ait ise araştırması da son derece haklı ve nesnel verilere dayanmasına rağmen gözlemediği azınlık grubuna eleştirel bakıyorsa yazar kolaylıkla “antisemit”, “milliyetçi” veya benzeri sıfatlarla ödüllendirilecektir. Böyle bir ortamda artık bir fikir tartışmasıyla karşı karşıya olmadığımız aşikârdır. Yapılan araştırmaların sağlamlığının hiç önemi kalmamakta, başka duyarlılıklar ve pozitif ayrımcılık ön plana çıkmakta, zihinlerde “acaba”lar uçuşmaktadır. Yazar artık neredeyse adı açık bir şekilde konulmamış ve yazılı

olmayan bir protokol ile karşı karşıyadır: yayınınız malûmu ilân etmekten ibaretse bile azınlıklar fazla eleştirilmemelidir. O adı konulmamış ve görünmez sınır aşılmamalıdır. Ne de olsa onlar mağdur insanlardır, bunca sene çile çekmişler, halen de bir takım sıkıntıları vardır. Ondan dolayı onları gözlemler ve yayın üretirken bakışımızı fazla inceltmememiz, ince eleyip sık dokumamamız şarttır. Bazı yayınlar, “bir takım çevreler”e “malzeme” olabilir bu da azınlıkları rahatsız edebilir. Nesnellik ve tarafsızlık ilkeleri adına dahi olsa herkesçe malûm olan ancak açıkça ifade edilmeyenleri dile getirirken ezici çoğunluğu cemaatleşmiş gazete ve köşe yazarlarından oluşan Kanaat Önderleri Yüksek Şûrası’na başvurup neyin, ne zaman ve hangi şekilde söylenmesi konusunda fetva alınmalıdır.

Artık sorunu açıkça teşhis etme ve adını koyma zamanı gelmiştir. Cemaatleşmiş, saflaşmış ve hizipleşmiş bir fikir ve tartışma ortamında adı konmamış ancak herkesin içeriğiyle mutabık olduğu Kanaat Önderleri Yüksek Şûrası’nın protokolüne aykırı davranan birey “cemaat aydını” olarak yaftalanmaktan kurtulamayacaktır. Nedeni de çok açıktır. Mağdurlar âleminde safları sıklaştırmak birbirleriyle dayanışma içinde olmak, birçok şeye göz yummak şarttır. Aksi takdirde bir fiskeyle Kanaat Önderleri Yüksek Şûrası sizi entelektüel arenanın dışına fırlatıp atarak lâyük olduğunuz cezayı verecektir. Artık malûmu ilân etme zamanı gelip çatmıştır: Türkiye’nin entelektüel alemi dokunulmaz bir kast yaratmıştır: Azınlıklar.